

Gheorghe MOLDOVEANU

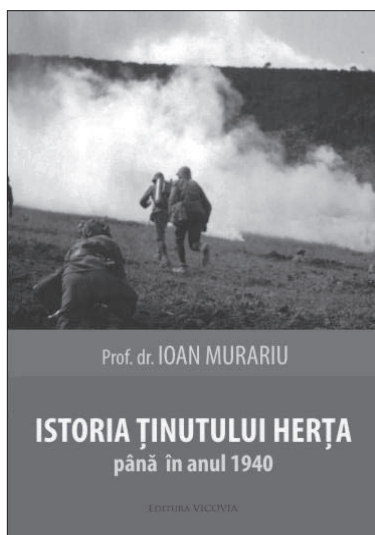

DIN ISTORIA ȚINUTULUI HERȚA

Prin cartea sa *Istoria ținutului Herța pînă în anul 1940*, apărută la editura Vicovia din Bacău, în 2010, prof. dr. Ioan Murariu umple un gol, căci, ne avertizează autorul, „o istorie cuprinzătoare a fostului ținut Herța, care pînă în anul 1940 a fost *fără întrerupere* parte componentă a Țării Moldovei (1359 – 1859), a României Mici (1859 – 1918) și a României Mari (1918 – 1940), încă nu a fost scrisă“ (p. 15). E de reținut din afirmația aceasta un fapt de mare importanță, despre care puțină lume știe astăzi: „teritoriul ținutului Herța nu a făcut parte nici din Basarabia românească, stăpînită de Rusia între anii 1812 – 1918, și nici din Bucovina românească, stăpînită de Austria între anii 1775 – 1918. [...] Prin urmare, în anul 1918 ținutul Herța nu s-a unit cu România, deoarece unit a fost dintotdeauna“ (p. 15-16).

Incursiunea în istoria locurilor, începînd cu epoca străveche și continuînd pînă în cea contemporană, privește satele care după 1776 vor forma micul ținut al Herței ca aparținînd spațiului moldovenesc din dreapta Prutului, aflate în cuprinsul ținutului Cernăuților. Șase localități, printre care și Herța, sînt atestate de documente de la cancelaria Moldovei din sec. al XV-lea și opt din secolul al XVI-lea. Trecerea teritoriului din nordul Moldovei, la 1774, în stăpînirea Austriei, cu numele creat atunci, Bucovina, a făcut ca 20 de localități ce aparținuseră ținutului Cernăuților, dar rămase în Moldova, să formeze un nou ținut, cel mai mic din Moldova, ținutul Herței. Prin reorganizările administrative ulterioare, ținutul Herței a devenit ocolul Herța și apoi plasa Herța din ținutul, apoi județul Dorohoi, extinzîndu-și teritoriul și ajungînd ca la 1937 să cuprindă 47 de sate. Anexele completează în mod fericit lucrarea, oferind cititorului posibilitatea de a cunoaște evoluția ținutului Herței, pînă la 1940, din perspective multiple.

Nimic nu prevestea fractura ce avea să se producă în istoria ținutului Herței la 1940, cînd armatele sovietice au ocupat acest teritoriu. Nici prin *Pactul Molotov – Ribbentrop* din 23 august 1939 și nici prin *Nota ultimativă* trimisă Guvernului României teritoriul ținutului Herța nu fusese revendicat de sovietici. Doar la nivel de glumă se afirmă că ocuparea ținutului Herței ar fi justificată de linia groasă trasă cu creion roșu pe harta înmînată de Molotov ministrului României la Moscova.

Așa se face că detașamentele militare românești aflate în plasa Herța la 28 iunie 1940 nu au primit ordin de retragere, cum se întîmplase cu unitățile din Basarabia și Bucovina, iar pe 29 iunie tancurile sovietice au ajuns la Herța. Înaintarea spre Dorohoi a fost oprită prin barajul de mine instalate de ostașii români pe șoseaua dintre Herța și Dorohoi și pe teritoriile învecinate. Teritoriul fostului ținut al Herței fiind inclus în R.S.S. Ucraineană, populația de aici, procedînd ca și cea din Basarabia și Bucovina, a început exodul în România, atît în 1940, cît și în 1944. Localitățile din apropierea frontierei, cum sînt Oroftiana, Suharău, Cristinești, Ibănești etc., au primit numeroși refu-

giați, care s-au stabilit aici definitiv, chiar dacă tînjesc după vatra părintească, după rudele rămase acolo. Dramatismul acestor oameni este că nu știu dacă ei se află în străinătate sau cei rămași pe loc (cum ai putea fi în străinătate în propria țară sau cum ai putea fi în străinătate locuind unde au locuit moșii și strămoșii tăi?)

Despre ce s-a întîmplat cu populația românească rămasă în teritoriul ocupat de sovietici și cuprinsă acum în raionul Herța din regiunea Cernăuți autorul ne dă numai informații lapidare; ne avertizase încă din titlu că cercetarea se oprește la 1940, anul ocupării de către sovietici. „[...]autoritățile sovietice au dus o politică de deznaționalizare și de rusificare forțată a populației românești, majoritară, băștinașă. Români nevinovați au fost deportați în lagărele din Siberia, mulți dintre ei murind acolo de foame, frig și boli. Au fost închise biserici – cărora li s-au dat alte destinații – și persecutați preoții. Grafia latină, adică veșmintul limbii române, a fost înlocuită în școli și în administrație cu grafia chirilică. Au fost schimbate denumirile unor vechi localități românești, precum *Pilipăuți* și altele. Satul *Frunza* de pe malul drept al Prutului superior a fost demolat. În școli s-a studiat o istorie falsificată“ (p. 111).

Situația românilor din raionul Herța este aceeași cu a celorlalți români din regiunea Cernăuți. Nu se pot plînge că legea le îngreădește drepturile. Un proiect de lege din 1999 privind dezvoltarea și folosirea limbilor în Ucraina prevedea: „Cînd numărul de persoane ce țin de minoritățile naționale este suficient [?!], limba de educare din așezămintele preșcolare sau limba de studiere în așezămintele din învățămîntul mediu general poate fi, ală-

turi de limba de stat, și limba minorității respective“. Și totuși numărul școlilor în care se învață limba română a scăzut cu mult, cei ce doresc să facă școală în limba română având de înfruntat fel de fel de vitregii. Dar în ciuda condițiilor grele pe care le au de suportat, afirmă o profesoară de limba și literatura română din regiunea Cernăuți, românii din nordul Bucovinei „au păstrat cu sfințenie tot ce ține de psihologia și spiritualitatea unui popor: școală și biserică. Și poate din acest motiv acum se lovește tot mai vehement în tot ce avem mai scump – în limbă și școală“ (*Septentrion literar*, 2002, nr. 1-2, p. 25). În Colincăuții Hotinului, 90% din cei 5500 de locuitori sînt români, dar școală românească nu au. Școala medie din Herța, cu 90% din elevi și profesori români, avea ca limbă de predare limba rusă, iar acum limba ucraineană. În raionul Herța, aproape toți locuitorii sînt români (excepție face Mamornița); cărțile intrate în bibliotecile școlare, între 1993 și 2000, erau numai din donații.

Rezultatele sînt pe măsură. În anul 1989 media persoanelor cu studii medii de specialitate pe regiunea Cernăuți era 194 la mia de locuitori. În raioanele cu populație românească media era cea mai scăzută: Noua Suliță – 150, Storojineț – 142, Hliboca și Herța – 132. Pentru studii superioare media pe regiune era 106 la mia de locuitori;

raioanele cu populație românească aveau din nou media cea mai scăzută, spre jumătate: Noua Suliță – 56, Hliboca și Herța – 55, Storojineț – 53.

Este mai mult decît merituos efortul dascălilor de la școlile românești că reușesc să mențină interesul copiilor de „a face carte... fără carte, să învețe limba mamei numai din dragostea ce i-o poartă“ (*Septentrion literar*, 2002, nr. 1-2, p. 25), cum merituos rămîne și efortul presei în limba română de la Cernăuți de a cultiva, în spiritul înaintașilor, credința în valorile tradiției. Prof. Ioan Murariu are dreptate: „în ciuda condițiilor grele și îndelungatelor persecuții, mîndrii români herțeni, asemenea celor basarabeni și nord-bucovineni, nu și-au uitat nici limba și credința strămoșească, nici obiceiurile, datinile și portul și nici originea daco-română (p. 111)“.

Merită să amintim aici un fapt de mare importanță: lansarea cărții s-a făcut la școala din comuna Cristinești, comuna natală a autorului, aflată chiar la granița cu Ucraina, cu raionul Herța, cu ocazia *Zilelor Cristineștilor*. La toată urma, o parte din fostul ținut al Herței a rămas în comuna Cristinești; unul din satele componente este Fundul-Herței, despărțit de Herța prin frontiera de stat. E adevărat că între Cristinești și Herța se întindeau cîndva renumiții codri ai Herței.

Diana VRABIE

EMINESCU SAU BRANDING-UL DE NAȚIUNE

După un neostenit drum cu escale prin universul lui Liviu Rebreanu, Sorin Titel, Marin Preda, Nichita Stănescu, criticul și istoricul literar Adrian Dinu Rachieru își propune, prin cea mai recentă carte a domniei sale, *Eminescu după Eminescu (texte și contexte)*, apărută la Editura Augusta, în 2009, o odisee a receptării critice a vieții și operei lui Eminescu, o subtilă replică celor împăcați cu imaginea unui Eminescu istovit, tocmai că ar fi „atît de studiat“, dosarul căruia nu ar mai avea ce releva și acceptînd ideea unei „eminescologii blazate, neputincioase, în retragere muzeistică“ (p. 13), după cum susține criticul.

Am trăit la prima lectură revelația con-viețuirii cu Eminescu, care se descoperă perpetuu altfel, devenind la fiecare lectură *un altul*, fiind el însuși un revelator al ființei, crescînd, cum sugerează subtil Adrian Dinu Rachieru, *din el însuși*. În pofida tuturor speculațiilor, Eminescu este un mit, dar nu unul încremenit într-o admi-

rație festivă, consfințit canonic și îngropat în trecut. Chiar supus *devenirii*, Eminescu rămîne, ne avertizează criticul, „un mit viu, nu o mistificare“ (p. 34), nu un „mit edulcorat, rozaliu, genialoid“ (Ruxandra Cesereanu).

Argumentul care escortează prezenta lucrare este unul dintre cele mai punctuale pretexte literare pe care mi-a fost dat să le citesc în ultima vreme: limpede, analitic și sintetic în același timp, menținînd un ton detașat de polemicele existente și implicat totodată în această *idee de Eminescu*, reordonînd într-o manieră interpretativă întreaga „poveste“ a receptării lui. Pornind de la con-

semnarea receptării frivole a poetului, ca poet al codrului, criticul inventariază analitic și celelalte perspective din care s-a încercat perceperea abisalității eminesciene, amintind de vizionarismul poetului, de fiorul cosmogonic ce îl împinge spre absolut (Rosa del Conte), descoperind prin căutarea Ființei chiar *miezul ontologic* (Svetlana Paleologu-Matta). Calificînd dualismul eminescian ca